

централізації чи відмовляючись від неї та передаючи, таким чином, значні повноваження на місця.

По-третє, постсоціалістичні країни Центральної та Східної Європи в процесі вступу до ЄС та у відповідності до «Спільного доробку» спільноти вимушені були проводити системну адміністративно-територіальну реформу, головною метою якої стало виокремлення відповідних регіональних таксонів I–III рангів.

По-четверте, розвиток неоліберальних тенденцій в регіоналістиці, їхнє ускладнення та прояв нетипової раніше для столичних міст динаміки потребує суттєвого оновлення й розроблення нових таксономічних підходів насамперед при формуванні національно-глобалізаційних каркасів розвитку мегаполісів, що передбачає не лише врахування показників ВВП головного міста, оцінювання ефективності його інституційних функцій, а й використання більш складного, але водночас і високовалідного інструментарію оцінювання обсягів бізнес-послуг, фінансової концентрації, застосування політики «кращих місць», комфортних систем розселення та відповідного до цього їхнього ранжування, що дозволить краще визначити перспективи розвитку як столичного регіону зокрема, так і країни в цілому.

По-п'яте, європейський підхід до виокремлення регіональної таксономії підходить і для України, радянське моделювання території якої виявилось, як це не дивно, максимально придатним для подальшого тепер вже європейського реформування з урахування того, що столиця країни – Київ, як ніякий інший

столичний мегаполіс, краще всього підходить під рівень NUTS–II європейської регіональної стратифікації.

Список використаних джерел

1. Лаппо Г. Города на пути в будущее. – М.: Мысль, 1997. – 236 с.
2. Fujita M., Krugman P., Venables A. The Spatial Economy. Cities, Regions and International Trade. – Cambridge: The MIT Press, 2011. – 367 p.
3. Smith M. The Global Diffusion and Public Policy: Power Structures and Democratic Accountability / Michael Peter Smith // Territory, Politics, Governance. – 2013. – №2. – P. 118–131.
4. Peck J. Explaining (with) Neoliberalism / Jamie Peck // Territory, Politics, Governance. – 2013. – №2. – P. 132–157.
5. Florida R., Mellander Ch., Stolarick K. Beautiful Places. The Role of Perceived Aesthetic Beauty in Community Satisfaction / Richard Florida, Charlotta Mellander, Kevin Stolarick // Regional Studies. – 2011. – №1 (45). – P. 33–48.
6. Ezcurra R., Rodriguez-Pose A. Political Decentralization, Economic Growth and Regional Disparities in the OECD / Roberto Ezcurra, Andres Rodriguez-Pose // Regional Studies. – 2013. – №3 (47). – P. 388–401.
7. Гранберг А. Основы региональной экономики. – М.: Высшая школа экономики, 2000. – 495 с.
8. Swit N. European cities outperform their English counterparts [Електрон. ресурс]. Режим доступу: http://www.citymayors.com/business/eurocities_gdp.html

С.Г. БАТАЖОК,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту, Білоцерківський національний аграрний університет

Організаційно-фінансові напрями формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку місцевих бюджетів

У статті розглянуто особливості формування бюджету розвитку місцевих бюджетів України. Проаналізовано стан виконання доходів і видатків бюджетів розвитку обласних центрів. Обґрунтовано необхідність зміцнення інвестиційної складової місцевих бюджетів. Запропоновано напрями вдосконалення джерел фінансування місцевих бюджетів розвитку.

Ключові слова: бюджет розвитку, субвенція, капітальні видатки, комунальна власність, інвестиційні проекти, місцеві запозичення.

В статье рассмотрены особенности формирования бюджета развития местных бюджетов в Украине. Проанализировано состояние выполнения доходов и расходов бюджетов развития областных центров. Обоснована необходимость укрепления инвестиционной составляющей местных бюджетов. Предложены направления совершенствования источников финансирования местных бюджетов развития.

Ключевые слова: бюджет развития, субвенция, капитальные расходы, коммунальная собственность, инвестиционные проекты, местные заимствования.

The article deals with the peculiarities of the formation of local budgets in Ukraine. The state of implementation of budget revenues and expenditures of the regional centers. The need to strengthen the investment component of local budgets. Directions improvement funding sources of local budgets.

Постановка проблеми. Створення інвестиційно-інноваційної моделі розвитку вимагає джерел фінансових ресурсів, серед яких центральне місце займають бюджетні кошти. Ствердним наміром було б поступове посилення ролі місцевих бюджетів у фінансуванні інвестицій, що відповідає кращій практиці розвинутих ринкових країн. Капітальні видатки з місцевих бюджетів характеризуються більшою стабільністю, оскільки менше залежать від політичних рішень. Ці видатки відображають особливу роль місцевих бюджетів

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

у соціально-економічному розвитку територіальних одиниць і покращенні якості життя громадян.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Над розробкою актуальних проблем з організації фінансових напрямів формування бюджету розвитку місцевих бюджетів для соціально-економічного розвитку територій і підвищення рівня життя населення працюють провідні науковці: О. Кириленко, Ю. Пасічник, І. Януль, К. Павлюк, О. Кравченко та ін. Однак прискорення реформування економіки країни потребує пошуку нових підходів до розв'язання проблем при створенні інвестиційно-інноваційної моделі розвитку місцевих бюджетів в Україні, деякі аспекти є недостатньо вивченими та потребують подальшого опрацювання.

Метою статті є дослідження сучасного стану формування доходів бюджету розвитку місцевих бюджетів і пошук шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Рівень суспільних інвестицій має безпосередній вплив на економічне зростання. Результати моделювання свідчать про те, що ефективними є інвестиції, спрямовані на розширення капіталу і покращення соціального середовища, за умови збереженості можливості для збільшення народжуваності та зменшення смертності за рахунок соціальних заходів і збільшення зайнятості та підвищення продуктивності праці, за рахунок збільшення фондозброєності праці. В іншому разі економічне зростання відбувається тільки за рахунок таких факторів, як наука та науково-технічний прогрес, освіта і підвищення кваліфікації [4].

В Україні є великий потенціал економічного зростання саме за рахунок інвестування коштів у соціальну сферу. Показники рівня життя населення перебувають на дуже низькому рівні, тому результативність капіталовкладень у розвиток охорони здоров'я, освіти, науки, культури буде високою і матиме значний вплив на рівень розвитку економіки в цілому.

Обираючи орієнтиром розвитку держави досягнення європейських стандартів, необхідно значно збільшити обсяги інвестицій з місцевих бюджетів. Це дасть змогу підвищити рівень соціальних стандартів життя населення.

Результативність впливу бюджетних інвестицій на соціально-економічний розвиток регіону залежить не лише від обсягу, а й від напрямів витрачання коштів. Одним з елементів, що забезпечує оптимальне планування бюджету є капітальне бюджетування. Капітальне бюджетування включає реалізацію коротко та довгострокового комплексного плану, який розробляється з метою досягнення стратегічних цілей та виконання завдань, поставлених органами місцевого самоврядування з метою виконання економічних і соціальних програм. Основними етапами капітального бюджетування є планування, бюджетування, придбання основних фондів, управління основними фондами. Складання бюджету капітальних вкладень передбачає визначення джерел фінансування попередньо визначених планом необхідних основних фондів для забезпечення інвестиційної діяльності регіону, які визначені Бюджетним кодексом України. Інве-

стиційні видатки місцевих бюджетів мають зосереджуватися в бюджетах розвитку.

У Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» (21.05.97 №280/97-ВР) визначено поняття «бюджет розвитку» – доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази [3].

Питання формування і використання бюджету розвитку конкретизоване у Бюджетному кодексі України. Законодавством передбачено джерела надходження та витрати бюджету розвитку місцевих бюджетів. Статтею 71 Бюджетного кодексу України визначено, що бюджет розвитку є складовою спеціального фонду місцевих бюджетів, його надходження утворюються за рахунок [1]:

- податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
 - єдиного податку, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
 - дивідендів (доходів), нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність;
 - плати за надання місцевих гарантій;
 - коштів від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, отримані відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (17.02.2011 №3038-VI);
 - коштів від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності, кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них;
 - 90% коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності (крім земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації);
 - капітальних трансфертів (субвенцій) з інших бюджетів;
 - коштів від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними;
 - місцевих запозичень;
 - коштів, які передаються з іншої частини місцевого бюджету.
- Напрями витрачання коштів бюджету розвитку в Бюджетному кодексі визначено так [1]:
- погашення місцевого боргу;
 - капітальні видатки, включаючи капітальні трансферти іншим бюджетам;
 - внески органів місцевого самоврядування до статутного капіталу суб'єкта господарювання;
 - проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки, що підлягає продажу відповідно до статті 128 Земельного кодексу України, за рахунок авансу, внесеного покупцем земельної ділянки;

– підготовка земельних ділянок несільськогосподарсько-го призначення або прав на них державної (до розмежування земель державної та комунальної власності) чи комунальної власності для продажу на земельних торгах та провадження таких торгів;

– платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань;

– розроблення містобудівної документації на місцевому та регіональному рівнях.

Капітальні видатки бюджету розвитку спрямовуються на: соціально-економічний розвиток регіонів; виконання інвестиційних проектів; будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів; будівництво та розвиток мережі метрополітенів; розвиток дорожнього господарства; придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги; комп'ютеризацію та інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів; інші заходи, пов'язані з розширеним відтворенням.

Кошти бюджету розвитку щодо здійснення заходів на будівництво, реконструкцію і реставрацію об'єктів виробничої, комунікаційної та соціальної інфраструктури розподіляються за об'єктами за рішенням відповідної місцевої ради при затвердженні місцевих бюджетів та при внесенні змін до них. За об'єктами, строк впровадження яких довший, ніж бюджетний період, визначаються індикативні прогнозні показники бюджету розвитку у складі прогнозу місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди та враховуються при затвердженні місцевих бюджетів протягом усього строку впровадження таких об'єктів.

Отже, в основу процесу формування і використання бюджетів розвитку місцевих бюджетів закладено інвестиційну спрямованість, що створює можливості їх використання для вирішення першочергових проблем розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Наразі сформувався бюджет розвитку обсягом, який був би достатнім для фінансування інвестиційних й інноваційних потреб місцевого самоврядування, практично нездійснено. Обсяги бюджетів розвитку значно зросли, в обласних центрах їхня частка в 2011 році становить 22–62% доходів спеціаль-

ного фонду бюджетів (табл. 1). Така позитивна динаміка зумовлена збільшенням загальних обсягів місцевих бюджетів та великою потребою у капітальних вкладеннях. У зв'язку зі значною диференціацією не всі територіальні громади міста мають однакову можливість передавати частину доходів до бюджету розвитку. Однак сам факт збільшення капітальних видатків місцевих бюджетів не може свідчити про їх достатність для забезпечення потреб місцевого самоврядування.

Необхідно зауважити, що суттєвим джерелом фінансування бюджету розвитку є капітальні трансферти з інших бюджетів, зокрема субвенції на виконання інвестиційних проектів. Надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів ґрунтується на таких принципах:

– принцип об'єктивності та відкритості – отримувач субвенції визначається за прозорими процедурами;

– принцип єдності – розподіл коштів має забезпечити реалізацію системи національних цінностей і завдань інноваційного розвитку та сприяти зменшенню відмінностей в рівні життя населення різних регіонів країни;

– принцип збалансованого розвитку – надання державної підтримки територіям з урахуванням їх потенціалу;

– принцип цільового використання коштів – субвенція використовується виключно на мету, визначену її надавачем, з урахуванням прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку країни і відповідної території, державних цільових програм, прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди.

З урахуванням основних засад, на яких має ґрунтуватися надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів, можна дійти висновку, що такі субвенції можуть надаватися з державного бюджету місцевим бюджетам тільки за умови, якщо:

– вони спрямовані виключно на створення, приріст чи оновлення основних фондів комунальної форми власності (насамперед на завершення будівництва та реконструкції об'єктів із ступенем будівельної готовності понад 70%);

– в їх фінансуванні бере участь не лише бюджет надавача, а й бюджет отримувача субвенції;

– витрати на їх виконання є економічно обґрунтованими, а досягнення їх цілей – економічно ефективним. Інвестиційний проект є економічно ефективним, а витрати на його ви-

Таблиця 1. Частка бюджету розвитку в доходах і видатках спеціального фонду бюджетів обласних центрів України, %

Обласні центри	2009 рік		2010 рік		2011 рік	
	доходи	видатки	доходи	видатки	доходи	видатки
Харків	28,8	24,0	24,9	32,6	51,5	75,1
Одеса	30,0	30,4	48,7	37,2	34,8	45,8
Донецьк	16,3	22,1	21,3	21,4	36,2	63,5
Львів	54,2	62,7	43,5	41,0	60,5	47,9
Миколаїв	48,7	38,0	33,3	18,6	62,2	50,4
Вінниця	29,7	12,4	33,7	17,3	25,9	43,2
Сімферополь	13,3	13,5	10,9	10,6	25,5	32,9
Херсон	8,4	6,8	10,9	12,0	46,2	35,0
Чернівці	27,9	28,3	23,6	33,0	29,5	45,6
Рівне	31,3	29,2	15,1	10,6	27,2	71,2
Кіровоград	21,8	21,9	13,1	12,4	22,3	21,4

Джерело: [3].

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

конання є економічно обґрунтованими лише у тому разі, коли його цілей можливо досягти із залученням мінімально допустимого обсягу бюджетних коштів;

- рівень забезпеченості відповідної адміністративно-територіальної одиниці, бюджету якої надаватиметься субвенція, закладами соціально-культурної сфери, а також рівень розвитку її дорожнього та комунального господарства є таким, що робить виконання відповідного інвестиційного проекту, на який надається субвенція, економічно обґрунтованим;

- вони забезпечені фінансовими ресурсами місцевих бюджетів, кредитами, залученими під державні та/або місцеві гарантії, та коштами субвенції на їх виконання впродовж усього строку впровадження, для інвестиційних проектів, строк впровадження яких довший, ніж бюджетний період;

- їхній план містить економічне обґрунтування спроможності подальшого утримання за рахунок коштів місцевих бюджетів об'єктів комунальної власності.

Розподіл субвенції на виконання інвестиційних проектів здійснюється на підставі формалізованих параметрів, що базуються на фактичних та прогнозних показниках економічного та соціального розвитку відповідної території.

Найбільш вагомими власними джерелами місцевих бюджетів розвитку є єдиний податок, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування; кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності; кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них (табл. 2).

З 2011 року єдиний податок на підприємницьку діяльність зараховується до бюджету розвитку. Єдиний податок на підприємницьку діяльність, на який економісти і податківці поклали великі надії, становив від 1,7–2,9% у загальній сумі доходів бюджету обласних центрів. За 2009–2011 роки зменшилися обсяги надходжень єдиного податку. В 2009 році суттєво вплинуло скорочення кількості платників цього податку в зв'язку з переходом на загальну форму оподаткування, що негативно вплинуло на переваги застосування спрощеної системи оподаткування суб'єктів господарювання. Встановлення розміру єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва і фізичних осіб покладено

на органи місцевого самоврядування, і вони мають реальні можливості впливу на обсяг їхніх надходжень до бюджету розвитку. Якщо органи місцевого самоврядування створюють комфортні умови для суб'єктів господарювання, що перебувають на так званій спрощеній системі оподаткування, відповідний місцевий бюджет одержує більше коштів саме на розширене відтворення.

Вплив місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток регіонів можливий за умов виконання певних заходів, зокрема [4]:

- сприяння розвитку малому підприємництву на своїй території та розширення його податкової бази шляхом формування дієвої структури підтримки і розвитку малого підприємства (створення бізнес-центрів, добровільних об'єднань суб'єктів малого підприємництва, безкоштовних консалтингових та інформаційних систем);

- забезпечення фінансово-кредитної підтримки малого бізнесу за допомогою створення комунальних банків для здійснення програм мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва, кошти яких формуються за рахунок асигнувань з місцевих бюджетів, доходів від власної діяльності, добровільних та спонсорських внесків, благодійних пожертвувань, коштів від приватизації об'єктів комунальної власності та продажу комунального майна;

- створення сприятливих умов для залучення у сектор малого бізнесу шляхом відкриття «власної справи» чи у формі найму на роботу соціально незахищених верств населення;

- встановлення місцевих податкових та інших пільг для суб'єктів малого підприємництва, які здійснюють інноваційну діяльність і сприяють вирішенню важливих соціально-економічних проблем;

- забезпечення реалізації принципу «податки-блага» (або принципу отримуваних вигід), для того щоб мінімізувати супротив системі оподаткування та зменшити тіньовий сектор економіки.

Продаж комунального майна – це ринкове відчуження комунального майна з метою поповнення місцевого бюджету. Об'єктами продажу є земля, інші природні ресурси, об'єкти

Таблиця 2. Частка доходів бюджету розвитку в доходах місцевих бюджетів обласних центрів України, %

Обласні центри	Єдиний податок			Відчуження майна			Продаж землі		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Харків	3,5	1,4	2,9	1,6	0,83	0,42	0,8	1,25	2,33
Одеса	3,1	2,6	2,5	3,3	4,25	0,78	2,3	3,69	0,69
Донецьк	2,2	2,1	1,7	0,5	0,51	0,30	0,7	1,04	0,31
Львів	2,7	3,0	2,7	5,1	5,17	2,68	0,8	1,81	0,88
Миколаїв	2,8	2,6	2,5	1,3	0,82	1,17	2,4	1,32	1,23
Вінниця	2,8	2,7	2,5	0,3	0,47	0,14	1,7	1,75	0,91
Сімферополь	3,2	3,1	2,9	2,4	1,74	1,09	0,1	0,18	0,29
Херсон	2,7	2,5	2,6	0,1	0,24	0,27	0,6	1,06	1,53
Чернівці	2,8	0,3	2,4	0,9	0,10	0,84	2,2	0,16	0,91
Рівне	3,2	2,9	2,4	1,3	1,16	0,10	2,1	0,82	1,72
Кіровоград	1,9	1,8	1,5	1,8	0,56	0,93	2,0	0,85	0,46

Джерело: [3].

* З 2011 року єдиний податок зараховується до бюджету розвитку згідно із законом №2856-VI від 23.12.2010.

незавершеного будівництва, майно, незатребуване територіальною спільнотою.

Кошти, одержані внаслідок відчуження комунального майна, є комунальною власністю та використовуються на інвестиції комунальних підприємств, установ або закладів, на балансі яких знаходилося майно.

Контроль за використанням коштів, отриманих від продажу комунального майна, покладається на органи місцевого самоврядування, які є його власником.

Об'єкти і майно комунальної власності не може бути вилучено (відчужено) без згоди територіальної громади або представницького органу місцевого самоврядування від їхнього імені. Передача об'єктів та майна комунальної власності до інших форм власності здійснюється виключно за рішенням представницького органу місцевого самоврядування і, як правило, на засадах купівлі-продажу за цінами, які складаються на ринку нерухомості, майна та землі. Відчуження об'єктів і майна комунальної власності, що мають особливо важливе значення для територіальної громади, здійснюється лише за рішенням місцевого референдуму. Перелік таких об'єктів затверджується рішенням представницького органу місцевого самоврядування або в статуті місцевого самоврядування.

Застосування цієї форми управління комунальним майном є обмеженим унаслідок незначної частки ліквідного майна в складі комунальної власності.

Упродовж 2009–2011 років спостерігається зменшення надходжень до бюджетів розвитку місцевих обласних бюджетів від відчуження майна комунальної власності та продажу землі несільськогосподарського призначення, оскільки можливості цих джерел обмежені та з часом будуть вичерпані.

У табл. 3 представлено частку капітальних видатків місцевих бюджетів у структурі економічної класифікації. Проведене дослідження показало, що інвестиційні можливості місцевих бюджетів суттєво відрізняються в різних регіонах України. Значними були видатки розвитку за 2011 рік у Донецьку (16,9%), Вінниці (10,0%), найнижчі обсяги капітальних видатків спостерігалися в Кіровограді (3,3%), Миколаєві (3,9%), Луцьку (3,9%).

Якщо звернутися до оцінки показників видатків розвитку місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу населення України, можна пересвідчитись у значній диференціації цих показників за обласними центрами (табл. 4).

Аналіз забезпеченості населення регіонів України по обсягу бюджетних видатків на душу наявного населення дає можливість зазначити, що найбільш забезпеченим є населення Донецької області, її представники мають найнижчі показники бюджетних надходжень і найвищі бюджетних видатків на душу населення.

Велика кількість територіальних громад неспроможна отримувати достатні бюджетні ресурси внаслідок відставання у соціально-економічному розвитку. У результаті капітальні видатки з місцевих бюджетів стають ще більш обмеженими. Затягування з виконанням цих складних задач призводить до поглиблення депресивності території. Першим кроком до балансування міжтериторіальних диспропорцій має стати встановлення мінімальних соціальних стандартів і обрання напрямів їх досягнення.

Нині простежується зворотний зв'язок між часткою трансфертів у доходах місцевих бюджетів та обсягом капітальних видатків. Тобто чим більша частка трансфертів у дохо-

Таблиця 3. Частка капітальних видатків у структурі економічної класифікації видатків бюджетів обласних центрів України, %

Обласні центри	2009	2010	2011	Обласні центри	2009	2010	2011
Одеса	9,3	12,2	7,1	Черкаси	4,6	6,6	6,3
Донецьк	2,9	12,1	16,9	Чернівці	14,0	15,7	10,9
Львів	22,9	7,3	7,5	Рівне	4,0	5,0	4,8
Миколаїв	11,3	5,9	3,9	Кіровоград	6,3	3,4	3,3
Вінниця	7,0	8,2	10,0	Луцьк	5,3	4,2	3,9
Сімферополь	5,9	6,3	6,9	Херсон	6,7	7,2	5,9

Джерело: [3].

Таблиця 4. Доходи та видатки бюджетів розвитку на одиницю населення в обласних центрах України, грн.

Обласні центри	2009 рік		2010 рік		2011 рік	
	доходи	видатки	доходи	видатки	доходи	видатки
Харків	47,3	66,5	46,4	117,1	147,3	431,7
Одеса	109,8	111,1	247,9	153,7	109,3	160,4
Донецьк	29,0	102,4	43,5	86,8	88,1	763,20
Львів	293,5	406,1	176,4	159,0	180,7	200,9
Миколаїв	76,6	86,5	46,7	37,2	131,7	112,3
Вінниця	52,5	46,2	75,1	53,5	106,7	218,8
Сімферополь	67,9	68,4	52,9	50,7	143,0	182,3
Херсон	16,4	23,8	32,2	33,6	115,7	127,7
Чернівці	82,2	137,3	74,1	181,4	131,5	229,7
Рівне	69,7	110,5	48,0	30,8	123,5	311,8
Кіровоград	87,8	87,2	37,8	35,0	89,5	82,0

Джерело: розраховано на основі [3].

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

дах місцевих бюджетів, тим меншою є величина капітальних видатків. Таким чином, сучасна система міжбюджетних трансфертів не забезпечує вирівнювання можливостей регіонів здійснювати капітальні видатки. Перспективним шляхом вирішення цієї проблеми є створення фонду соціально-економічного розвитку депресивних регіонів для надання капітальних трансферів [5].

Серед основних інновацій слід виділити створення Державного фонду регіонального розвитку, кошти якого спрямовуються на виконання державних цільових програм та інвестиційних проектів, угод щодо регіонального розвитку та програм подолання депресивності територій, державних програм розвитку транскордонного співробітництва, програм і заходів соціально-економічного розвитку регіонів.

Державний фонд регіонального розвитку створюється у складі загального фонду державного бюджету та передбачається в обсязі не менше 1% прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

Рада міністрів АРК, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи місцевих рад до 1 травня року, що передує плановому, подають центральному органу виконавчої влади з питань економічної політики пропозиції щодо програм і заходів, включаючи інвестиційні проекти. Виконується оцінка та відбір зазначених програм і заходів на конкурсних засадах у межах індикативного прогнозного обсягу коштів державного фонду регіонального розвитку. За результатами здійснення оцінки та відбору центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики до 1 серпня року, що передує плановому, подає Кабінету міністрів для затвердження пропозиції щодо розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку з переліком відповідних програм і заходів.

Суттєво підвищити роль бюджету розвитку місцевих бюджетів можна за рахунок [5]:

- розширення переліку дохідних джерел;
- всебічного розвитку системи місцевих запозичень;
- більш ефективного управління об'єктами комунальної власності;
- розвитку нових форм господарювання у комунальному секторі;
- удосконалення приватизаційних процедур комунальної власності з метою запобігання продажу об'єктів за заниженими цінами;
- стимулювання збільшення власних доходів місцевих бюджетів;
- розподілу інвестиційних субвенцій, які надаються місцевим бюджетам, на принципах справедливості та прозорості.

Більш стабільним джерелом надходжень до бюджету розвитку можуть бути надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває у комунальній власності, плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів.

Бюджетний кодекс України обмежує право органів місцевого самоврядування на здійснення запозичень, а саме зазначає, що виключно Верховна Рада Автономної Республіки Крим та міські ради мають право здійснювати місцеві внутрішні запозичення. Основною формою запозичення є випуск облігацій внутрішніх місцевих позик та укладення угод про отримання позик, кредитів, кредитних ліній у фінансових установах. Однак реєстрація договорів у Реєстрі місцевих запозичень, яка ведеться МФУ (Міністерством фінансів України), надання МФУ висновку про відповідність проекту рішення про здійснення запозичення до вимог бюджетного законодавства, не є гарантією держави щодо виконання зобов'язань чи підтвердженням платоспроможності позичальника. Держава не несе відповідальності за борговими зобов'язаннями емітентів, відсутній дієвий механізм гарантування прав кредиторів.

Місцеві зовнішні запозичення можуть здійснювати лише міські ради міст з чисельністю населення понад триста тисяч мешканців за офіційними даними державної статистики на час ухвалення рішення про здійснення запозичень. Позики від міжнародних фінансових організацій можуть здійснювати всі міські ради. Видатки на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати 10% видатків загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування місцевого боргу.

У Бюджетному кодексі вносяться зміни у механізм здійснення зовнішніх запозичень, змінюється обмежувальна норма по чисельності населення міст, однак місцеві позики не набули в Україні широкого розповсюдження. Обіг вітчизняних облігацій місцевих позик недостатньо врегульований. Першочергово в їхню основу закладається потреба емітента в коштах, а не очікування інвестора, не враховується хто і з якою метою буде купувати. Ринок муніципальних облігацій має бути зорієнтований насамперед на основного покупця – інвестиційні та страхові компанії, громадяни.

Обмежений доступ інвесторів до інформації про діяльність емітентів муніципальних цінних паперів. Відсутність повної інформації щодо фінансового стану та результатів діяльності емітентів муніципальних цінних паперів, а також поточного соціально-економічного становища міста, району, регіону та України загалом є однією з причин недовіри інвесторів до цього ринку. Часто відсутня обґрунтована інформація щодо цільового використання залучених коштів і термінів окупності проектів. Не проводиться система рейтингової оцінки емісій. Відсутність інформації або обмеженість доступу до інформації призводить до зростання фінансових та інших ризиків на ринку, що унеможливорює його ефективне функціонування [6].

Вагомими причинами нерозвиненості місцевих запозичень є:

- недостатній інтерес потенційних інвесторів до муніципальних цінних паперів, спричинений низькою доходністю цих цінних паперів; недостатня ліквідність муніципальних облігацій порівняно з іншими борговими інструментами фондового

ринку; переважання короткострокових облігацій в обсягах емісій та нераціональне використання запозичень [6];

- відсутність реальної і мобільної конвертації у грошові засоби застави для муніципальних цінних паперів, оскільки невизначеність правових відносин щодо володіння землею та іншими природними ресурсами не дає підстави для розгляду таких об'єктів як важливої умови функціонування органів місцевого самоврядування на засадах фінансової незалежності [4];

- нерозвиненість інфраструктури фондового ринку, що не дозволяє всім зацікавленим сторонам брати участь у формуванні попиту на муніципальні цінні папери через різні фонди, низький рівень муніципального фінансового менеджменту, відсутність досвіду управління проектами розміщення облігацій місцевих позик [6];

- не врегульованість правових та організаційних процедур розміщення та обігу місцевих позик;

- невизначеність механізмів повернення вкладених населенням коштів у випадках фінансової неспроможності органів, які випустили позики;

- недовірливе ставлення інвесторів до міської влади внаслідок нестабільності економічної та політичної ситуацій, а також рівень довіри населення до фінансових установ;

- брак вільних коштів у підприємницьких структур і населення;

- відсутність довіри до державних цінних паперів.

З метою фінансування інвестицій органи місцевого самоврядування повинні мати менш обмежені права доступу до внутрішнього і зовнішнього ринку позичкового капіталу, джерелом якого є муніципальні цінні папери. Необхідно розширювати ринок муніципальних цінних паперів України: місцева влада отримує дешеві, порівняно з кредитами банків, кошти; залучаються ресурси для фінансування різних довгострокових проектів містобудування та створення об'єктів інфраструктури; залучені від випуску кошти спрямовуються на конкретні програми розвитку місцевості, що стимулює виробничу діяльність, дозволяє створити робочі місця.

Для ресурсного забезпечення регіонального розвитку необхідно реформувати ринок муніципальних цінних паперів України:

- на ринку муніципальних цінних паперів мають переважати довгострокові облігації, що дозволить залучити кошти під реалізацію довгострокових інвестиційно-інноваційних проектів, які здатні забезпечити розширене відтворення виробництва, зростання доходів населення, збільшення надходжень до бюджетів;

- спонукати інвесторів до придбання муніципальних цінних паперів шляхом збільшення їх ліквідності через встановлення вигідних відсоткових ставок;

- зменшити рівень ризикованості інвестиційних проектів, під які залучатимуться муніципальні цінні папери, за рахунок проведення міськими радами конкурсу програм-проектів з метою відбору найкращих проектів, які б забезпечили високу дохідність реалізації проектів, надання рекомендацій що-

до підбору та залучення інших інститутів до процесу отримання боргового фінансування [6].

- збільшити частку видатків загального фонду місцевого бюджету, що спрямовується на обслуговування боргу;

- розділити з державою частину відповідальності за боргові зобов'язання міських рад за допомогою механізму гарантування боргу; надавати державні гарантії за місцевими позиками, встановлювати обмеження на суму запозичень, регламентувати предмети застави і розробити процедури врегулювання дефолтів [6];

- дієвим механізмом формування ресурсів фінансового забезпечення інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів може стати створення міжрегіонального комунального банку, серед завдань якого будуть проведення операцій із заставою позики, рейтингова оцінка облігаційних позик, визначення меж кредитної позики органу місцевої влади, проведення конвертації позики, акумулювання фінансових ресурсів міських рад декількох регіонів тощо.

Ринок муніципальних цінних паперів є одним з найважливіших інструментів і надійним джерелом фінансування місцевих бюджетів розвитку.

Висновки

Зміцнення інвестиційної складової місцевих бюджетів розвитку має важливе значення для економічного та соціального розвитку регіону. Бюджет розвитку має стати дієвим інструментом економічного зростання та інвестування в основний капітал.

Таким чином, результативне формування і витрачання коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів потребує:

- підвищення якості капітального бюджетування на місцевому рівні;

- подальше вдосконалення системи власних доходів місцевих бюджетів, підвищення їх ролі у формуванні бюджету розвитку;

- удосконалення конкурсних процедур відбору інвестиційних проектів та оцінювання їх соціально-економічної ефективності;

- вдосконалення механізму забезпечення бюджетними ресурсами фінансування програм розвитку місцевих бюджетів (у тому числі за рахунок міжбюджетних трансфертів);

- вивчення ринку фінансових ресурсів місцевого бюджету та визначення найефективніших методів їх залучення, розвиток ринку муніципальних цінних паперів;

- структурного реформування економіки з метою створення нових високоефективних виробничих потужностей, нових робочих місць, збільшення податкоспроможності регіону.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України / Закон України №2456-VI від 08.07.2010 // ВВР України, 2010, №50-51, ст. 572.

2. Про місцеве самоврядування в Україні / Закон України №280/97-ВР від 21.05.97 // ВВР України, 1997, №24, ст. 170.

3. Асоціація міст України. Офіційний сайт / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.auc.org.ua/page/municipal-na-statistika>

4. Воробйов Ю.М. Формування фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів: [монографія] / Ю.М. Воробйов, І.А. Когут. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД. – 2012. – 249 с.

5. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: [підручник] / За ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.

6. Шевченко О.В. Інструменти розширення ринку муніципальних цінних паперів як чинника ресурсного забезпечення регіонального розвитку: [аналітична записка] / О.В. Шевченко. – К., НІСД, 2012. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: www.niss.gov.ua/articles/1131/

І.Л. КОМАРОВА,

ст. викладач, Уманська філія приватного інституту «Київський інститут бізнесу і технологій»

Лізинг як ресурсна складова в організації інвестиційної діяльності підприємств вітчизняного АПК

Основними складовими організаційно-управлінської передумови інвестиційної діяльності підприємств є: ресурсна, економічна, державна та інноваційна. Можна констатувати, що технічне забезпечення господарств усіх форм власності технічними засобами та рівень готовності парку машин по Україні в цілому знижується. Низькі темпи інвестування розвитку сільського господарства стали однією з причин кризового стану аграрного виробництва. Все це вимагає додаткових коштів для придбання нових та підтримки наявних засобів у робочому стані.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, економічний розвиток, лізинг, ринкова інфраструктура.

Основными составляющими организационно-управленческой предпосылки инвестиционной деятельности предприятий являются: ресурсная, экономическая, государственная и инновационная. Можно констатировать, что техническое обеспечение хозяйств всех форм собственности техническими средствами и уровень готовности парка машин по Украине в целом снижается. Низкие темпы инвестирования развития сельского хозяйства являются одной из причин кризисного состояния аграрного производства. Все это требует дополнительных средств для приобретения новых и поддержки существующих средств в рабочем состоянии.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, экономическое развитие, лизинг, рыночная инфраструктура.

The major components of organizational and management prerequisites for investment management businesses include: resource, economic, civil and innovation. It can be noted that the support of all households ownership of equipment and readiness park cars in Ukraine in general decreases. The low rates of investment for agricultural of the reasons the crisis situation of agricultural production. This requires additional funds and support the acquisition of new vehicles available in your state.

Keywords: investment, economic development, financial leasing, market infrastructure.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки потреба в зростанні рівня оснащеності сільськогосподарських підприємств основними виробничими засобами є необхідною передумовою ефективного функціонування галузі. Важливу роль у формуванні матеріально-технічного складу сільськогосподарських підприємств відіграє інвестиційна діяльність. Потрібно відмітити, що за роки становлення ринкових відносин більшість сільськогосподарських підприємств практично втратили той потужний виробничий потенціал, що напрацьовувався роками. Відзначимо, що наявність основних засобів у сільськогосподарських підприємствах України за останні роки зменшилася приблизно вдвічі, відбулося різке скорочення рівня фондозабезпечення та технічного оснащення, їх швидке старіння – більш ніж на 10% за останні п'ять років.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням теорії та практики інвестиційної діяльності підприємств вітчизняного АПК приділено значну увагу вітчизняних вчених-економістів. Питання інвестиційного забезпечення розвитку саме сільськогосподарських підприємств вивчали В. Андрійчук, С. Гуткевич, М. Дем'яненко, М. Кісіль, Ю. Лупенко, Г. Підлісецький, О. Поліщук, П. Саблук та ін. Дослідженню питань лізингових операцій сільськогосподарських підприємств присвячено роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема В.І. Артиша, С.М. Борового, Н.М. Внукової, В.Д. Газмана, В.А. Горемікіна, О.О. Непочатенко, О.В. Олійника, Я.В. Онищука, Р.П. Саблука, І.К. Тальє, С.О. Юшина та ін.

Разом із тим ще недостатньо досліджені процеси формування технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств на основі фінансового лізингу, особливо за умов переведення галузі на інвестиційно-інноваційну модель розвитку.

Мета статті – визначення сутності та змісту організаційно-економічного механізму залучення інвестицій через формування лізингових відносин.